

Jari Aronen, Sinikka Aura, Sari Heiskanen, Markus Henrikson, Nina Ignatius, Mikko Hetemaa, Kristiina Vanhala ja Leena Laine

SUOMALAISTEN SUHTAUTUMINEN KANSALLIS- SOSIALISTISEN SAKSAN OLYMPIAKISOIHIN 1936

Kansainvälinen Olympiakomitea myönsi vuonna 1931 vuoden 1936 olympialaiset Saksaan: talvikisat sai pieni Garmisch-Partenkirchenin kaupunki ja kesäkisat Saksan pääkaupunki, Berliini. Vuoden 1933 keväällä tapahtunut natsivallankaappaus sai osan urheilumaailmaa varuileen: esimerkiksi saman vuoden marraskuussa päätti Amerikan yleisurheiluliitto (AAU) jäädä odottamaan tilanteen kehitystä. Boikottiliikkeet kytkeytyivät useimmin juutalaiskysymyksen ympärille; vuoden 1933 aikana suljettiin juutalaiset Saksan urheilujärjestöistä, heti sen jälkeen tuhottiin maasta työläisurheiluliike. Natsit ottivat haltuunsa urheiluorganisaation ja pääsivät sitä tietä myös olympiakisojen organisaatioon.

Kansallissosialisteille olympiakisat merkitsivät periaatteellista takinkääntöä: natsien liikuntakulttuuriohjelman pääsisältö oli ollut kansanomaisen urheilu vierasperäisen kansainvälisen kilpaurheilun sijasta. Vielä vuonna 1931 kansallissosialistit olivat järjestäneet mielenosoituksia Saksalle myönnettyjä olympiakisoja vastaan. Niiden tarjoamaa mahdollisuutta "uuden Saksan" tunnetuksi tekoon ei Hitlerkään voinut jättää käyttämättä: kolmannen valtakunnan urheiluohjelman päätehtäväksi nousi pian kisojen onnistunut läpivienti - isäntinä ja urheilijoina.

Tämän artikkeli on katsaus siihen kuinka suomalainen lehdistö, sanomalehdet ja urheilulehdet, sekä urheilujohto suhtautuivat kansallissosialistisen Saksan järjestämiin kisoihin. Tarkastelussa on aineistoa lähes nelivuotiselta periodilta vv. 1933 - 1936. Urheilulehdistä mukana ovat Suomen Urheilulehti ja TUL-lehti, satunnaisemmin Idrottsbladet sekä Kisakenttä (Suomen Naisten Liikuntakasvatusliiton julkaisu). Sanomalehdistä mukana ovat IKL:n Ajan Suunta ja paikallislehti Uusimaa; kokoomuspuolueen Uusi Suomi ja Aamulehti; Edistyspuolueen Helsingin Sano-

mat ja vasemmistolehdistä Suomen Sosialidemokraatti, Tulenkantajat ja Soihtu. Sanomalehdet on käyty läpi pääsääntöisesti Berliinin kisojen ajalta ja alla, (kommentteja on myös muilta vuosilta); Helsingin Sanomat ja S. Sosialidemokraatti myös talvikisojen ajalta. Lisäksi aineistona ovat urheilujärjestöjen pöytäkirjat, olympialaisiin liittyvät muistiot jne. Yhden keskeisen organisaation, Suomen Olympiakomitean arkisto kyseiseltä ajalta on tuhoutunut.

Suomi - olympiaurheilun luvattu maa

Vähäväkin Suomi oli kehkeytynyt jo vuosisadan ensimmäisellä vuosikymmenellä merkittäväksi urheilumaaksi. Etenkin Tukholman olympiakisat v. 1912 olivat muodostaneet taitekohdan, jolloin kansallisten ja kulttuuri-
piirien halveksimasta "lihan kulttuurista" tuli tunnustettu väline "kansan" yhdistämisessä ja "suomalaisen Suomi-nimen" tunnetuksi tekemisessä maailmalla. 1920- ja 1930-luvuilla myös valtiovalta suosi urheiluliikettä samoista syistä ja se jakoi varoja runsaasti nimenomaan kansainväliselle edustusurheilulle ja erityisesti olympiakisoihin osallistumiseen. Suomi oli noussut olympiakisojen mitalitilastoissa neljänneksi parhaaksi maaksi jaksolla 1908-1932, USA:n, Ison Britannian ja Ruotsin jälkeen, tosin vuoden 1924 Pariisin kisoista lähtien tulokset olivat lievässä laskusuunnassa.

Laman aikana, 1930-luvun alussa, myös urheiluliike oli kriisissä. Porvarillista urheiluliikettä ja sen uskottavuutta koetteli ns. sala-ammattilaisuuskysymys, joka kärjistyi vuoden 1932 Los Angelesin olympiakisojen ja Paavo Nurmen ympärille. Urheilijoiden osto rahalla Työväen Urheiluliiton lakkautetuista vasemmistoseuroista osaltaan syvensi ongelmaa. Berliiniin!-kutsu kaikui houkuttavana suomalaisen urheilujohdon korvissa. Oli saatava revanssi Nurmi-tappiosta Los Angelesissa. Yhtä hyvin kotimainen kuin kansainvälinen urheiluyleisö oli vakuutettava maan urheilun voimasta ja kyvystä - suomalaisethan olivat asettumassa vuoden 1940 olympiakisojen isännöiden hakijajonoon.

Suomen Saksan-suhde ja lehdistö vuoden 1933 jälkeen

Kansallissosialistisen Saksan Suomeen kohdistamaa kulttuuripropagandaa tutkineen Britta Hiedanniemen mukaan suomalaisten suhde "uuteen Saksaan" noudatteli suhtautumista Suomen omaan äärioikeistolaiseen liikkeeseen. Hiedanniemen mukaan sosialidemokraattinen, edistyspuoluelainen ja ruotsinkielinen lehdistö oli vuoden 1933 jälkeen osallistunut Saksaan suunnattuun kansainväliseen kritiikkiin. Konservatiivinen kokoomuspuolue lehtineen noudatti Saksan suhteen asiallista, jopa ystävällistä linjaa ja äärioikeiston lehdet puolustivat kolmatta valtakuntaa ja kansallissosialismia, arvioi Hiedanniemi. Vesa Vares tarkentaa kuvaa tutkimuksessaan kansallissosialistisen Saksan kuvasta suomalaisessa puoluelehdistössä. Varesen mukaan Saksan-kritiikki oli vahvimmillaan vuoden 1934 aikana, IKL:n Ajan Suunnan jäädessä lähes yksin puolustamaan Hitleriä. Vuoden 1936 lopulle mentäessä Saksan sisäpolitiikasta kirjoitettiin vähemmän ja yhä useammat lehdet alkoivat ottaa Saksan ulkopoliittikan realiteettina, josta oma käsitys kansallissosialismista pidettiin erillään.

Kansallissosialistinen Saksa valvoi mm. lähetystönsä kautta mielipiteen kehitystä Suomessa. Lähetystö korosti kansallissosialismin olevan maan sisäinen asia ja vakuutti samalla, ettei Saksa mm. tukenut ulkomailla toimivia natsiryhmiä. Maan kulttuuriasemia Suomessa tuettiin Hiedanniemen mukaan kulttuuripropagandan avulla. Lähtökohtana olivat 1800-luvulta asti luodut kulttuurisiteet ja saksalaisten v. 1918 antama apu punaisten kukistamisessa. Kesällä 1933 juhliittiin ns. vapaussodan ja Helsingin vapautumisen 15-vuotisjuhlaa, läsnä oli saksalaisdelegaatio kenraali von der Golzin johdolla. Uusi Suomi välitti lukijoilleen vieraiden vakuuttelut siitä, että Saksan kansa luotti Hitleriin, uuteen vallanpitäjään. Oikeisto katsoi, että Saksan kansallinen nousu ja yhdistyminen oli tärkeää nöyryytetylle maalle; sen lisäksi Saksan kansallissosialismi ja fascistinen Italia muodostivat tärkeän osan kommunisminvastaista rintamaa.

Saksan propagandaa Suomessa tehostettiin, välittäjinä lähetystö, Helsingin saksalainen kauppakamari ja myös NSDAP:n paikallisosasto. Syksyllä 1933 kutsuttiin Suomesta lehtimiesdelegaatio tutustumaan

kansallissosialismiin, muodollisena isäntänä toimi Saksan Autoklubi, Hitlerin ensimmäisten "urheiluesiintymisten" isäntä. Vieraille esiteltiin myös NSDAP:n päämaja ja työrintaman työleiri.

Helsingin saksalainen kauppakamari välitti Suomeen Saksan propagandaministeriön alaisen tiedotusjaoston aineistoa, jonka määrä nousi huomattavasti vuosina 1935-1936. Tiedotusjaosto lähetti aineistoa myös suoraan NSDAP:n ulkomaisille osastoille. Jaettu aineisto kosketteli lähinnä Saksan tuotantoelämää, kauppapolitiikkaa ja teknisiä saavutuksia - räikein propaganda oli karsittu pois. Vuosiksi 1935-1936 oli ulkomaisen tiedotuksen pääaiheeksi määrätty olympiakisoihin liittyvä tiedotus.

Keskustelu olympiakisoista ja niiden isäntämaasta v. 1933-1935

Kansallissosialistisen puolueen nousu valtaan Saksassa ja sitä seuranneet rajut poliittiset muutokset myös maan urheiluelämässä herättivät paljon hämmennystä, keskustelua ja pian myös boikottiliikkeitä ympäri maailmaa. Suomessa tilanne näytti toiselta. Suomen olympialajien keskeisin organisaatio, SVUL, ei näyttänyt reagoivan lainkaan vallanvaihtoon Saksassa. Yhtä hiljaisena asiaa seurasi Suomen Olympiakomitea: molemmissa, samoin kuin erikoisliitoissa valmistauduttiin yhtäläisellä ponnella joukkueiden lähettämiseen sekä talvikisoihin Garmisch-Partenkircheniin että päätapahtumaan, Berliinin kesäkisoihin. Kisoihin tuli osallistua mahdollisimman suurella joukkueella, koska Berliinissä tultiin päättämään v. 1940 kisojen järjestäjämaasta. Samalla solmittiin tiuhoja yhteyksiä saksalaisen urheiluliikkeen kanssa. Vuonna 1934 sopi Suomen Urheiluliitto yleisurheilumaaotteluiden aloittamisesta Saksan kanssa; myös Palloliitolla oli maaottelusopimus. Nyrkkeilijäliitolla oli saksalainen valmentaja v. 1935-1936 vaihteessa, Palloliitolla vuoden 1936 keväällä.

Vuonna 1934 matkusti Opetusministeriön retkeilylautakunnan ja Koulumatkailutoimiston delegaatio tutustumismatkalle Saksaan, mukanaan myös Suomen Naisten Liikuntakasvatusliiton edustaja. Tämä järjestö päätti sittemmin lähettää Berliinin kesäolympialaisiin satoja naisia käsittävän voimistelu- ja tanhujoukkueen, jonka valmistautumista esiteltiin myös useissa radio-ohjelmissa vuoden 1936 aikana. Hiihtoliiton edustajat vierailivat keväällä 1935 Keski-Euroopassa ja luovuttivat

Saksassa SVUL:n kunniaplakaatin sikäläisen hiihtoliiton puheenjohtajalle, J. Mayerille.

Ainoan kerran SVUL:n johto näyttää sivunneen Saksan olympiakisojen poliittista puolta vuoden 1935 lopulla, jolloin liiton hallituksen työvaliokunnan pöytäkirjassa 21.12. on merkintä: *"Kööpenhaminasta 7.11. saapunut toimittaja Bernard Heinemannin Berliinin olympiakisoihin osanottoa ns. juutalaiskysymyksen vuoksi vastustava kirje päätettiin siirtää liiton arkistoon"*. Työväen Urheiluliiton kädet olivat sidotut poliittisiin kysymyksiin nähden, sillä liitolta vuosina 1932-1933 evätty valtionapu palautettiin 1934, sen jälkeen kun TUL oli lupautunut jättämään poliittisen toiminnan. Sen sijaan TUL-lehti osallistui poliittiseen keskusteluun kisojen ympärillä ja vielä vahvemmin Suomen Sosialidemokraatti toi julki vasemmiston kriittisen kannan "natsi-kisoihin".

Muutkin urheilulehdet osallistuivat politikointiin isäntämaata kommentoimalla ja seuraamalla, joskin sattumanvaraisesti, olympiakisoihin suunnattua kritiikkiä ja boikottiliikkeitä. Pian natsien vallankaappauksen jälkeen julkaisi ruotsinkielinen Idrottsbladet useita kansallissosialistien politiikkaa myötäileviä ja esitteleviä artikkeleita, osa niistä oli suoraan saksalaisista propagandalähteistä otettuja. 20.4.1933 julkaistu artikkeli "Olympialaisia riitasointuja" hyökkäsi ruotsalaisten lehtien kritiikkiä vastaan: *"Ei kuulu meille eikä muulle maailmalle, jos Saksa halua panna toteen suursiivouksen omien rajojen sisäpuolella...saksalaiset eivät halua muuta kuin pitää maansa itsellään"*, lehti kirjoitti. Toukokuussa 1933 lainasi lehti "Reichsausschuss der Leibesübungen"-järjestön edustajan herra Trossbachin lausuntoa, jonka mukaan juutalaiskysymys oli Saksan sisäinen asia: mikäli ulkomaalaisia juutalaisia osallistuisi kisoihin, heitä tuldtisiin kohtelemaan kunnioituksella. Trossbachin lausunnossa esiteltiin myös Saksan uutta wehrsport(puolustusurheilu)-järjestelmää ja sille pohjautuvaa Saksan urheilun uudistusta. Idrottsbladet julkaisi myös kuvauksen "Tämän päivän Saksa" - koska jälleen *"ruotsalaiset lehdet olivat tehneet pahantahtoista propagandaa Saksaa vastaan"*. *"Kauan on pyhä tuli majailnut saksalaisten rinnassa, tarvittiin vain johtaja. Hän tuli - ja hän on saanut kansan puolelleen"*, julistettiin kirjoituksessa, jota somisti Hitlerin kuva ja joka oli selvä propagandatoimiston tuote.

Sittemmin Idrottsbladet esitteli myös fascistisen Italian valmistautumista Berliinin kisoihin, urheilurakentamista ja yliopistourheilua, jonka valmennustehtävissä toimi v. 1934 neljä suomalaistakin. Suomen Urheilulehti oli jo aiemmin kuvannut Italian fascistien uutta urheilua, mm Opera Nazionale Dopolavoro-organisaatiota. Toukokuussa 1933 Urheilulehti esitteli omasta puolestaan "uuden Saksan" urheilun tulevaisuutta julkaisemalla kansallissosialistien valtakunnanurheilukomissaarin von Tschammer und Ostenin lausunnon, jossa kuvailtiin Saksan urheilun "sulauttamisohjelmaa". von Tschammer und Osten vakuutti entisten urheiluliittojen toimintaoikeuksien säilyvän, joskin jotkut "rajoitukset" olivat mahdollisia. Uudelleenjärjestely edellytti yhteistyötä ja oikeiden johtajien löytämistä oikeille paikoille. Lähiajan tärkeimpiä tehtäviä oli kuitenkin työ tulevien olympiakisojen hyväksi. Valtakunnankansleri Hitler ponnisteli parhaillaan hyvien ulkomaansuhteiden luomiseksi urheilun alalla.

Suomen Sosialidemokraatti tiedotti syksyllä 1933 Amerikan urheiluliiton lykkäävän osallistumispäätöstään siksi, kunnes takeet juutalaisten urheilijoiden turvallisuudesta olisi saatu. Lehti oletti Berliinin olympialaisista tulevan pannukakku. TUL-lehti puolestaan syytti samaan aikaan SVUL:oa yhteistoiminnasta natsien kanssa. Suomen Urheilulehti seurasi sekini poliittisia tapahtumia kisojen ympärillä, ennen kaikkea kehitystä USA:ssa, josta se saattoi viimein, syksyllä 1935 riemukkaasti kertoa: *"Muutkin osallistumisen kannalla!"* Saman vuoden aikana lehti oli paneutunut ennen kaikkea kisavalmistelujen etenemiseen Saksassa, jota vastauseliikkeet eivät häirinneet ja jossa näyttiin tehtävän kaikki kisojen onnistumiseksi - jopa Suomessa väheksytyssä naisurheilussa! Lehti kannusti suomalaisia ututteraan työhön olympiakeräyksen hyväksi, olihan *"urheilu vaikuttanut korvaamattomalla tavalla asemaamme muiden kansojen keskuudessa"*.

Vuoden 1935 alkupuolella oli Saksasta alkanut tulla tietoja valmistelujen tuloksista. Kansainvälisen Olympiakomitean edustaja Suomessa, johtaja Lars Krogius ja Suomen Olympiakomitean puheenjohtaja K. E. Levälahti olivat vierailleet Saksassa pohjustamassa Suomen hakemusta v. 1940 kisoista. Samalla he olivat tutustuneet olympiavalmisteluihin, joita he pitivät "suurenmoisina".

Vuoden 1935 syksyllä ja seuraavan vuoden alussa, talvikisojen alla vasemmistolehdet jatkoivat Saksan ja sen olympiakisojen arvostelua yhä voimallisemmin. TUL-lehti julkaisi syyskuussa 1935 W. J. Kostiaisen purevasävyisen kirjoituksen Saksasta, jossa *"kaikki ihmisyyden ja vapauden ja rauhan aatteet oli poljettu maahan"*. Kisojen järjestäminen natsi-Saksassa merkitsi kirjoittajan mielestä "poliittisten aatteiden salaivaa". SVUL:n puheenjohtaja oli kehottanut työläisurheilijoitakin osallistumaan näihin kisoihin - samaan aikaan kun heidän pukunsa, lippunsa ja laulunsa oli kielletty Suomessa.

Talvikisojen alla esitteli Sosialidemokraatti uutistoimisto Reuterin välityksellä tunnetuksi tehtyä kirjasta, joka oli laadittu saksalaisille urheilujärjestöille poliittista koulutusta varten. Kirjaseen mukaan kansalissosialistisen Saksan urheilu oli poliittisen tahdon koulu; kirjanen selosti natsien oppeja verestä, rodusta, juutalaisista, katolisista jne. julistaen: *"Ei-poliittiset eli puolueettomat urheilijat ovat mahdottomuus Hitlerin valtiossa"*. Lehti kertoi samassa yhteydessä myös USA:n Fair-play-komitean kirjaseesta, jossa osoitettiin natsien rikkoneen törkeästi olympiarauhaa vastaan.

Olympiakeskusteluun osallistunut vasemmistolainen kulttuuripoliittinen julkaisu Tulenkantajat pohti myös rotukysymystä tulevissa kisoissa ja kertoi boikottihankkeista, paljolti ruotsalaislehtien välityksellä. S. Sosiaalidemokraatti uutisoi sekin paljon Ruotsin työväen(urheilu)liikkeen piirissä käydyistä keskusteluista ja kannanotoista Saksan kisojen suhteen; keskustelu siellä oli huomattavasti laajempaa kuin Suomessa. Lisäksi lehti kertoi v. 1936 tammikuussa Sosialistisen Urheiluinternationaalin fascismia ja Hitleriä vastaan suunnatusta uudenvuodentervehdyksestä, juutalaisten omista talvikisoista ja kommentoi natsien urheilupolitiikkaa.

Suomessa ei siis syntynyt ennen kisoja vastalauseliikkeitä; vasemmisto ja sen harvat lehdet olivat ainoat, jotka korottivat äänensä kisojen suhteen tai kritikoivat suomalaisten osallistumisintoa.

Olympialaiset talvikisat Garmisch-Partenkirchenissä

Suomesta lähti 8.2.-16.2. 1936 pidettyihin Garmisch-Partenkirchenin talvikisoihin 16 murtomaahiihtäjää, seitsenjäseninen sotilaspatriotijoukkue

ja kuusi luistelijaa. Lähtöpäivä oli 29.1., "Tammisunnuntai", eli "Vapaussodan alkamispäivä", kuten Helsingin Sanomat kirjoitti. Etukäteisinformaatio kisoista kertoi komeista ja korkeatasoista urheilu- ja majoituspaikoista, joiden kuvaamiseen Suomen Urheilulehti käytti runsaasti tilaa. Lehden mukaan Suomen Yleisradio oli valmistautunut palvelemaan urheiluväkeä runsailla lähetyksillä sekä talvi- että kisakisoista. Helsingin Sanomat selosti kisavalmistelua niinkään laajasti, mainostaen samalla omaa urheilutiedotustaan olympiavuonna. Lehti julkaisi myös XI olympialaisten järjestelykomitean presidentin, Theodor Lewaldin ja Saksan Olympiakomitean presidentin, Hans von Tschammer und Ostenin allekirjoittaman olympiavuoden tervehdyksen.

Garmisch-Partenkirchenissä ennen kisoja Suomen urheilujohtajat kutsuttiin tapaamisiin ja tilaisuuksiin Saksan urheilujohdon, kuten Ritter von Haltin ja Hans von Tschammer und Ostenin luo. Esikilpailuissa saatiin jo esimakua saksalaisen yleisön käyttäytymisestä: oman kansallishymnin kajahtaessa yleisö teki Hitler-tervehdyksen.

Kisojen avajaisissa oli Hitler esikuntineen läsnä ja hän myös julisti kisat avatuiksi. Kisajoukkueiden esiinmarssissa saksalaisten satapäisen joukkueen kärjessä nähtiin von Tschammer und Osten ja yleisö riemuitsi. Suuret suosionosoitukset saivat myös ne joukkueet, jotka tekivät ns. olympiatervehdyksen (hivenen muunnettu natsitervehdys). Suomen joukkue ei tervehdystä tehnyt ja sai sangen niukan huomion; sen sijaan perässä marssinut Ranskan joukkue nosti kätensä yläviistoon ja sai raikuvat aplodit. Helsingin Sanomat kirjoitti avajaisselostuksessaan vain "tervehdyksestä". Olympiavalan vannonut Willy Bogner suoritti valan tervehdittyään ensin hakaristilippua ja pidellen sitä valan ajan vasemmalta kädellään. Helsingin Sanomat kuvasi selostuksensa lopussa olympiatulen leimahtamisen liekkiin "julistamaan maailmalle pyhää olympialaista rauhaa". Tilaisuuden loputtua yleisö ryntäsi kunniaparvekkeen luo vaatien Hitleriä esiin ja riemu ja suosionosoitukset seurasivat "Johtajaa" niin kauan kuin hän liikkui kisakaupungin alueella. Helsingin Sanomien kommentoimattoman avajaisselostuksen rinnalle tuli hiven särmää "Simeonin" pakinoissa ja pilapiirtäjä Tiikerin piirroksissa ("Olympialaiskirjeitä rakilleni").

Itse kisaselostuksille annettiin Helsingin Sanomissa runsaasti tilaa: kisat olivat lehden mielestä parhaat koskaan järjestetyt talvikisat. Suomen Urheilulehti joka ilmestyi kisojen ajan päivittäin, kuvasi myös tapahtumia laajalti. Suomalaisten menestystä hiihtolajeissa pidettiin verrattain hyvänä. Yleisöä oli paljon, mutta Urheilulehden huomautuksen mukaan se oli kiinnostuneempi "Führeristä" kuin urheilusta. Kisoja seurasi Saksan poliittisen johdon lisäksi sotilasjohto, sotaministeri von Blomberg ja sotaväenpäällikkö von Fritsch, joka kätteli seuraamansa sotilaspatriotihiihdon parhaat joukkueet, myös Italian jälkeen toiseksi tulleen Suomen. Hitler seurasi esikuntineen kisoja useina päivinä ja oli läsnä Göbbelsin ja Göringin kanssa päättäjäisseremonioissa tervehtien "kädennostolla" lippumarssia; sotaministeri von Blomberg osallistui päättäjien palkintojen jakoon. Toisinsanoen, Saksan poliittinen johto osallistui enemmän kuin aiemmin oli ollut tapana kisaorganisaatioon ja tapahtumiin. Tästä kirjoitti Suomen Sosialidemokraatti: *"Saksan olympiakomitea, kuten järjestäjätkin edustavat niitä voimia, jotka kukistivat kansanvalan..."*

Garmisch-Partenkirchenin kisojen poliittisen näytön jälkeen vastalauseliikkeitä esiintyi ympäri Eurooppaa ja niitä voimisti Saksan tekemä Reininmaan valtaus maaliskuun alussa 1936. Alettiin puhua vakavasti Berliinin kisojen julistamisesta saartoon, kisoja vastaan suunnattu kansainvälinen konferenssi kutsuttiin koolle Pariisiin ja yksittäiset urheilijaryhmät ja urheilijat ilmoittivat jäävänsä pois kisoista. Näistä liikkeistä tiedotti säännöllisesti Suomen Sosialidemokraatti, joka ilmoitti toukokuussa Sosialistisen Urheiluinternationaalin boikotoivan sekä kesäkisoja että niiden yhteydessä järjestettäviä konferensseja. Vasemmistolainen opiskelijajulkaisu Soihtu kehotti kaikkia fascismia vastustavia urheilijoita liittymään vastalauseliikkeeseen ja Tulenkantajat julisti: *"Älkää menkö Berliinin olympialaisiin - ne ovat kansalliskiihkon, rotuvihan ja sotavarustelun olympialaiset!"* Suomen Sosialidemokraatti julkaisi kesäkuussa kutsun Madridissa järjestettäviin "vasta-olympialaisiin".

Kansainvälinen urheiluliike ryhtyi KOK:n johdolla koventamaan otettaan boikotoivia urheilijoita vastaan. Suomen Urheilulehti seurasi kevään aikana edelleen erityisesti USA:n tilannetta ja uutisoi USA:n olympiakomitean kurinpitotoimista: mm. juutalaisten boikottiryhmien

johtajan Charles Ornsteinin erottamisesta komitean jäsenyydestä. Lehti itse oli kuitenkin boikotteja vastaan ja ehdottomasti osallistumisen kannalla.

V. 1940 olympialainen propagandatoimikunta: sulkekaa silmät!

Suomi oli vakaasti tavoittelemassa vuoden 1940 olympiakisojen isännöytystä. Japani, pahin kilpailija, oli käynnistänyt mittavan propagandan ja suomalaiset tehostivat omaa mainoskampanjaansa talvikisojen jälkeen. Helmikuun puolivälissä 1936 Helsingissä pidetyssä laajassa kokouksessa perustettiin erityinen Olympialainen propagandatoimikunta v. 1940 kisojen saamiseksi Suomeen. Periaatteena oli ollut jo alun alkaen, että Suomen edustuksen Berliinissä tuli olla mahdollisimman laaja. Tästä tuli huolehtia kevään valmisteluissa. Lisäksi todettiin että suomalaisten tuli kulkea kieli keskellä suuta suhteessa Saksaan ja Berliinin kisoihin. Toimikunta järjesti 13.4.1936 lehtimiehille tiedotustilaisuuden, jossa heitä kehoitettiin toimimaan *"olympialaisasiassa yleensä tarkoituksenmukaisella tavalla ja välttämään sellaisten uutisten laadintaa ja otsikointia, joka voisi vahingoittaa Suomen mahdollisuuksia saada kisat"*.

Kesäkuussa 1936 kutsuttiin KOK:n presidentti kreivi Baillet-Latour ja Berliinin kisojen järjestelytoimikunnan puheenjohtaja tohtori Lewald tutustumaan Suomen aiottuihin kisapaikkoihin Helsinkiin ja Kuopioon ja laskemaan Helsinkiin tulevan stadionin peruskivi. Baillet-Latour piti Suomen mahdollisuuksia saada kisat hyvinä - tohtori Lewaldin valitettiin puhuneen vain Berliinin kisoista.

Kuvaavaa oli, että propagandatoimikunta kutsuttiin kiireesti koolle, kun kävi ilmi, ettei Suomesta aiottukaan lähettää Berliiniin jalkapallojoukkuetta, vaikka kisoihin piti saada mahdollisimman laaja edustus. Sitäpaitsi joukkueella oli ollut neljän kuukauden ajan suomalainen valmentaja. Suomen olympiakomitean puheenjohtaja oli aiemminkin korostanut "pien-tenkin asioiden tärkeyttä" suhdetoiminnassa, kuten Suomi-Saksa-yleisurheilumaaottelua syksyllä 1935 ja suomalaisten menestystä siinä.

Kuin käskystä julkaisi Suomen Urheilulehti selvästi saksalaista alkuperää olleen kirjoituksen: "Miten Berliinin pääkaupunki ottaa vastaan olympialaisvieraat". Artikkelin päätti: *"Vilpittömän toivomuksemme on, että*

ulkomaiset ystävämme veisivät mukanaan vaikuttavan kuvan uudesta Saksasta ja Kolmannen valtakunnan pääkaupungista palatessaan kotimaahansa". Heinäkuussa 1936 julkaisi Aamulehti kisojen järjestelytoimikunnan sihteerin, Carl Diemin selostuksen Berliinin kisojen kulttuuritarjonnasta, johon kuului mm. nuorisokokous, urheilupedagoginen kokous, teatteria, musiikkia ja tiedettä; Diem vertasi kisoja Hellaan kisoihin. Lehti esitteli lukijoilleen myös Berliinin elinkeinoelämää, arkkitehtuuria, jopa Fredrik Suuren, osin kisojen aikana tausta-artikkeleina.

Suomessa vieraili heinäkuussa olympiakisojen alla kansallissosialistien pääjulkaisun, *Völkischer Beobachterin* urheilutoimittaja Storz, joka antoi laajan haastattelun Ajan Suunta-lehdelle (IKL). Vierailua kritikoinut Suomen Sosialidemokraatti lainasi Storzin lausuman: *"Kun nyt USA ja Saksa peräkkäin ovat järjestäneet suur'olympialaiset, joihin liittyy yhtä ja toista ei-olympialaistakin - Hitlerin Saksan propaganda pääasiassa sen vuoksi, että maailma saisi oikean kuvan oloista siellä, olisi seuraavat olympialaiset annettava...pieneen maahan"*. Jos joku muu kuin korkearvoinen natsi olisi puhunut näin, arveli lehti, kauhistuisivat ns. vapaa-mielisetkin porvarit sitä, että ylevä olympia-ajatus ahtaista puoluepoliittisista syistä tallataan lokaan. Berliinin kisat olivat tabu, niitä ei saanut arvostella ja niihin oli osallistuttava. On syytä huomata, että Storz lupaili lausumassaan kisoja Suomeen.

Oikeistolehdet leimasivat kisoihin suunnatun arvostelun ja boikotit kommunistien aikaansaannokseksi ja syyttivät TUL:oa ja vasemmistolehtiä eristäytymisestä ja kisojen solvaamisesta. Silti myös Martti Jukola, Suomen Urheilulehden päätoimittaja ja yksi kisojen radioselostajista, arveli lehtiraportissaan kisojen alla, että kaikki ennakkokohu Berliinin valmisteluista oli mainosrumpujen paisuttamaa ja saksalaisen reklaamitaidon alleviivaamaa: ero kaksien kisojen (Los Angeles, Berliini) ei ollut niin suuri kuin eurooppalainen lehdistö antoi ymmärtää.

Kuvaava ero syntyi vasemmiston ja oikeiston suhtautumisessa olympialaiseen soituviestiin, josta Uusi Suomi raportoi heinäkuussa päivittäin. S. Sosialidemokraatti tuomitsi viestijulisteen, jossa Tsekkoslovakian saksankielinen alue oli piirretty osaksi Saksaa ja itäinen Eurooppa jäi savun peittoon.